

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3411

Vragen van het lid **Omtzigt** (CDA) aan de Staatssecretaris van Financiën en de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over *de leenbijstand* (ingezonden 3 maart 2021).

Antwoord van Staatssecretaris **Van Huffelen** (Financiën – Toeslagen en Douane), mede namens Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ontvangen 2 juli 2021). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020–2021, nr. 2081.

Vraag 1

Herinnert u zich dat u op 2 december 2020 in het algemeen overleg over de Belastingdienst heeft toegezegd om terug te rapporteren over het gebruik van de compensatie voor de slachtoffers van de leenbijstand? ¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Kunt u aangeven wanneer u voornemens bent die antwoorden aan de Kamer te doen toekomen?

Antwoord 2

Het is helaas nog niet gelukt om te rapporteren conform de gedane toezegging. De toegezegde informatie over het gebruik van de compensatieregeling Bbz 2014–2016 zal naar verwachting voor de afloop van het zomerreces alsnog aan de Kamer worden toegezonden. Wel staat in andere stukken zoals de antwoorden op de Kamervragen van het lid Van Beukering-Huijbregts (D66) al een en ander over het gebruik. In de antwoorden op vraag 18 en vraag 20 ga ik hier ook verder op in.

Vraag 3

Herinnert u zich dat het hier om tienduizenden ondernemers gaat (en hun gezinnen) die door regelgeving verder onder het sociale minimum beland zijn in de afgelopen 15 jaar en dat de commissie-Bosman die ook als een van de

¹ Kamerstuk 31 066, nr. 767

zeven instanties waar de overheid zeer hard gefaald heeft ten opzichte van haar burgers, onderzocht heeft? ²

Antwoord 3

Het is niet bekend hoeveel ondernemers exact zijn getroffen, omdat de omzetting van een lening naar een gift niet op persoonsniveau is geregistreerd door de gemeenten en de Belastingdienst/Toeslagen niet kan achterhalen in welke gevallen er sprake is geweest van een hoger toetsingsinkomen als gevolg hiervan. Daardoor is achteraf niet goed te herleiden bij wie deze omzetting tot verlies van toeslagen heeft geleid. Volgens inschattingen van gemeenten ging het om circa 1.000 tot 1.500 ondernemers per jaar en daarmee circa 10 tot 15-duizend ondernemers in totaal. Op basis van realisatiecijfers van de eerdere compensatieregeling over 2014–2016, zou het echter eerder om een geringer aantal gaan. In totaal hebben zich 1.169 ondernemers gemeld voor compensatie, het betreft dus circa 400 Bbz-gerechtigden per jaar. Een reële mogelijkheid is dan ook dat het aantal gedupeerden een stuk lager is dan in eerste instantie werd geschat. Dat is een niet onaanzienlijk aantal en het dossier «leenbijstand» was mede daarom één van de zeven dossiers die de commissie Bosman heeft gebruikt in het kader van haar onderzoek naar de belangrijkste oorzaken van problemen in de uitvoering waardoor de menselijke maat uit het oog verloren werd.

Vraag 4

Heeft u kennisgenomen van de publicaties in de Volkskrant over de leenbijstand en de verwoestende effecten die deze gehad heeft? ³

Antwoord 4

Ja, ik heb kennis genomen van de publicatie in de Volkskrant op 20 februari jl.

Vraag 5

Kunt u aangeven hoe u op dit moment aankijkt tegen de antwoorden die uw voorganger Wiebes in 2016, na meerdere keren aandringen, gegeven heeft over de compensatieregeling? ⁴

Antwoord 5

In de antwoorden die mijn voorganger mede namens de Staatssecretaris van SZW heeft gegeven wordt het probleem onderkend maar wordt ook aangegeven dat het mogelijk compenseren (met terugwerkende kracht) van Bbz-ondernemers die vóór 2017 te maken hadden gekregen met terugvordering van toeslagen als gevolg van de kwijtschelding van leenbijstand, complex was.

In de antwoorden komt naar voren dat er diverse mogelijkheden zijn onderzocht maar dat al deze mogelijkheden helaas tot bezwaren leidden. Mede daardoor is het helaas niet gelukt om in 2016 of 2017 tot een oplossing te komen voor bestaande gevallen. In 2018 is besloten tot een compensatieregeling voor Bbz-ondernemers voor de jaren 2014–2016. Ik betreur het dat dit zo lang heeft moeten duren.

Samen met de Minister van SZW werk ik hard om te kijken of het wenselijk is om een compensatieregeling open te stellen voor ondernemers die vóór 2014 als gevolg van de omzetting van de leenbijstand in een gift zijn geconfronteerd met een terugvordering van toeslagen. Indien het antwoord daarop ja is, dient tevens te worden gekeken op welke wijze dat dan mogelijk zou zijn. Vanwege de complexiteit van de materie en het feit dat het hier gaat om gevallen die erg ver in het verleden liggen, vergt een zorgvuldig onderzoek naar de eventuele compensatiemogelijkheden tijd. De overige toeslagdepartementen (VWS en BZK) zijn daar vanwege de doorwerking naar de toeslagen als zodanig nauw bij betrokken, daarnaast zijn de Belastingdienst/Toeslagen, de VNG en de gemeenten hierbij aangesloten. Uw Kamer zal over de uitkomsten bij Kamerbrief worden geïnformeerd.

² Kamerstuk 35 387, nr. 2

³ Volkskrant, 20 februari 2021 (<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/duizenden-zelfstandigen-in-de-kou-na-fout-belastingdienst~bccd0d28>)

⁴ Aanhangsel bij de Handelingen II, vergaderjaar 2016–2017, nr. 1108

Vraag 6

Kunt u alle memo's en andere schriftelijke documenten, die bewindslieden (Minister van Financiën, Staatssecretaris van Financiën, Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) en topambtenaren (de secretaris-generaal en plaatsvervangend secretaris-generaal Financiën, de directeur-generaal belastingen, de secretaris-generaal en plaatsvervangend secretaris-generaal SZW en de directeur-generaal sociale zekerheid) over de leenbijstand en de gevolgen daarvan op toeslagen, sinds 2006 ontvangen hebben, aan de Kamer doen toekomen?

Antwoord 6

Zoals het kabinet in diens reactie op het Advies van de Raad van State van 29 september 2020, bijlage bij Kamerstuk 35 570, nr. 47, heeft aangegeven, zal het kabinet gerichte verzoeken om specifieke documenten beantwoorden, op eenzelfde wijze als onder de Wet openbaarheid van bestuur. Daarnaast heeft het kabinet in diens reactie op het rapport «Ongekend Onrecht» van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag van 15 januari 2021, Kamerstuk 35 510, nr. 4, aangegeven de grond «persoonlijke beleidsopvattingen» niet langer te willen hanteren als invulling van de weigeringsgrond «belang van de staat» uit artikel 68 Grondwet. Hoewel vraag 6 naar mening van het kabinet geen gericht verzoek om specifieke documenten is, wil het kabinet bij wijze van uitzondering toch de memo's en andere schriftelijke documenten, die bewindslieden (Minister van Financiën, Staatssecretaris van Financiën, Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) en topambtenaren (de secretaris-generaal en plaatsvervangend secretaris-generaal Financiën, de directeur-generaal belastingen, de secretaris-generaal en plaatsvervangend secretaris-generaal SZW en de directeur-generaal sociale zekerheid) over de leenbijstand en de gevolg daarvan op toeslagen, sinds 2006 ontvangen hebben met Uw Kamer delen vanwege het belang dat ik hecht aan zoveel mogelijk transparantie in deze.

Als toevoeging daarop zal ik u ook de memo's en andere schriftelijke documenten doen toekomen welke de directeur-generaal fiscale zaken sinds 2006 ontvangen heeft.

Dit vergt echter een grote zoekslag in zowel de archieven van Financiën als SZW. Ik kan u de documenten daarom helaas niet bij de beantwoording van deze Kamervragen toesturen. Momenteel vind ik dat beantwoording van de rest van de vragen prevaleert boven het in een keer beantwoorden van alle vragen. Ik streef ernaar u de gevraagde documenten zo spoedig mogelijk te doen toekomen.

Vraag 7

Hoe is het precies mogelijk dat een probleem dat al sinds 2006 mensen het faillissement in dreef en dat in 2014 door de Nationale ombudsman is aangekaart, zo lang niet is opgelost?

Antwoord 7

Het probleem van het «papieren inkomen» is per 1 januari 2017 structureel opgelost via de oplossing «eindheffing». Daarnaast is er met instemming van de TK een compensatieregeling gekomen voor alle gevallen van problemen die zijn ontstaan door vaststelling van het inkomen ná het verschijnen van het rapport van de Ombudsman eind 2014, dus over de jaren 2014, 2015 en 2016.

Het heeft inderdaad heel lang geduurd voordat het probleem van het papieren inkomen is opgelost. Een eenduidige verklaring hiervoor heb ik niet. Wel is het zo dat er sprake was van een (ongelukkige) samenloop van verschillende regelingen waarbij verschillende beleidsdepartementen betrokken waren. Enerzijds de Bbz-regeling en de daarin gehanteerde systematiek van een lening die in een later jaar kan worden omgezet in een gift. Anderzijds de fiscale gevolgen die dat heeft voor de hoogte van het verzamelinkomen van de Wet inkomstenbelasting in het jaar van de omzetting. Met daaraan gekoppeld de gevolgen voor het toetsingsinkomen voor de toeslagen op grond van de Awir die aansluit op het fiscale verzamelinkomen.

Vraag 8

Herinnert u zich dat de Kamer de problemen zeer regelmatig heeft aangekaart, maar dat er iedere keer geen oplossing gevonden kon worden voor het probleem, dat de dekking dan maar door de Kamer gevonden moest worden of dat er gewoon geen antwoord gegeven werd?⁵

Antwoord 8

Ja, het is bekend dat het probleem meermaals is aangekaart en dat het lang heeft geduurd voordat er een structurele oplossing werd gevonden. Omdat de oplossing lang op zich liet wachten is een compensatieregeling opgesteld voor ondernemers die werden geconfronteerd met een terugvordering van toeslag als gevolg van de omzetting van leenbijstand in een gift in de jaren 2014–2016.

Samen met de Minister van SZW bezie ik of het wenselijk is om een compensatieregeling open te stellen voor ondernemers die vóór 2014 als gevolg van de omzetting van de leenbijstand in een gift zijn geconfronteerd met een terugvordering van toeslagen. Uw Kamer zal over de uitkomsten bij Kamerbrief worden geïnformeerd. Zie hierover ook het antwoord bij vraag 5.

Vraag 9

Herinnert u zich dat de Nationale ombudsman op 1 december 2014 een vernietigende brief scheef over de leenbijstand aan de Staatssecretaris van Financiën en verzocht om een oplossing met terugwerkende kracht?

Antwoord 9

Ja.

Vraag 10

Herinnert u zich het verzoek om binnen drie weken te reageren, namelijk: «Ik geef u daarom in overweging uit te spreken dat u ook voor alle bestaande gevallen een regeling gaat treffen, althans dat de nieuwe regeling met terugwerkende kracht zal worden ingevoerd, zodat de regeling ook voor hen zal gelden. Met een dergelijke toezegging zouden betrokkenen verlost worden van een groot probleem en een zware last. Uw reactie ontvangen wij graag binnen drie weken.»?

Antwoord 10

Ja.

Vraag 11

Herinnert u zich dat de toenmalige Staatssecretaris Wiebes, na overleg met toenmalig Staatssecretaris Klijnsma, na een half jaar reageerde op 13 juli 2015 en eigenlijk alle verzoeken naar de prullenbak verwees: «Bekeken wordt in hoeverre een mogelijke structurele oplossing ook toepassing zou kunnen vinden voor de al kwijtscholden leenbijstand aan zelfstandigen, al wordt dat niet heel waarschijnlijk geacht. Voor dit moment geldt nog steeds dat de leenbijstand belast is in het jaar van kwijtschelding. De inhoudingsplichtige gemeenten hebben conform de wet belasting ingehouden en afgedragen. Dit is op een later moment niet terug te draaien. De aan mij voorgelegde verzoeken om toepassing van de hardheidsclausule in deze situaties heb ik ook afgewezen. Mocht er sprake zijn van betalingsproblemen dan kan er wel een beroep worden gedaan op de mogelijkheden die bestaan in de invorderings sfeer. Zoals u in uw brief aangeeft zijn de lopende situaties op dit moment dan ook voor oplossingen afhankelijk van eventuele mogelijkheden die de gemeenten tot hun beschikking hebben.»?

Antwoord 11

Ja.

Vraag 12

Herinnert u zich dat er pas na lang duwen vanuit de Kamer per 1 januari 2017 een oplossing gevonden werd, die echter alleen van toepassing was op toekomstige gevallen?

⁵ Onder andere Kamerstuk 34 785, nr. 24, 31 066, nr. 350, 31 066, nr. 295 en 34 198, nr. 28

Antwoord 12

Ja. Zie ook het antwoord op vraag 7.

Vraag 13

Herinnert u zich dat er een Kamermotie-Groot/Omtzigt is aangenomen, die vroeg om een regeling te treffen voor mensen die in de schuldsanering geraakt waren als gevolg van het papieren inkomen? ⁶

Antwoord 13

Ja.

Vraag 14

Herinnert u zich dat de regering eerst weigerde om deze aangenomen motie uit te voeren en geen oplossing voorstelde voor bestaande gevallen? ⁷

Antwoord 14

Bij brief van 1 februari 2017 is over deze motie aan de Tweede Kamer meegegeven dat de motie breder zou worden uitgelegd dan op het eerste gezicht het geval leek. Het lid Omtzigt voegde eraan toe dat de motie niet alleen ging om mensen die in de schuldsanering (zowel het minnelijke als wettelijke traject) waren beland, maar om alle mensen die nog een toeslag moesten terugbetalen.⁸

Vervolgens is – hierop voortbordurend – bezien of er een oplossing was om aan de motie tegemoet te komen. Daartoe zijn diverse varianten zowel vanuit de toeslagontvanger als de Belastingdienst bekeken op praktische uitvoerbaarheid en juridische houdbaarheid. De uitvoeringstechnische en juridische houdbaarheids- argumenten zijn uitvoerig toegelicht.⁹ Aangegeven is dat de diverse varianten niet acceptabel leken en dat er ook geen budgettaire dekking voor was. Vervolgens is aangegeven dat gedacht zou kunnen worden om de compensatie voor alle Bbz-gerechtigden dan nog in de tijd te beperken tot bijvoorbeeld de jaren 2015 en 2016 (aanhakend bij het jaar waarin de toezegging aan de Nationale ombudsman is gedaan te zoeken naar een structurele oplossing), maar dat ook deze variant juridisch risicovol is. Om die reden heeft de toenmalige Staatssecretaris van Financiën mede namens de Staatssecretaris van SZW aangegeven dat hij geen mogelijkheden zag om tot een juridisch goed verdedigbare en tevens betaalbare maatwerk-oplossing te komen om de motie uit te voeren.

Vraag 15

Herinnert u zich dat er daarna wel een regeling kwam, maar dat die nu net niet voor de bedoelde doelgroep, mensen die in de schuldsanering geduwd waren, van toepassing was?

Antwoord 15

Het lid Omtzigt cs heeft op 22 november 2017 een motie voorgesteld waarin de regering is verzocht een oplossing te vinden voor alle gevallen van problemen die zijn ontstaan door vaststelling van het inkomen na het verschijnen van het rapport van de Nationale ombudsman in 2014. Deze motie kreeg «oordeel Kamer» en is aangenomen. Ter uitvoering van deze motie en de wens van de TK is er een -in tijd beperkte- generieke regeling gekomen voor de hele doelgroep die in de jaren 2014–2016 te maken had gekregen met terugvordering van toeslagen als gevolg van de leenbijstand-problematiek. Die gold dus ook voor de mensen die mogelijk in een schuldsaneringstraject terecht waren gekomen. Aan de Nationale ombudsman is destijds wel gevraagd of hem bekend was dat in de periode 2014–2016 ondernemers in de schuldsanering waren beland als gevolg van de Bbz-problematiek en het moeten terugbetalen van te veel ontvangen toeslagen. Dat bleek niet het geval te zijn. De Nationale ombudsman gaf aan tevreden te zijn over de compensatieregeling.

⁶ Kamerstuk 34 552, nr. 57

⁷ Aanhangsel Handelingen II, vergaderjaar 2016–2017, nr. 1108

⁸ Aanhangsel handelingen, vergaderjaar 2016–2017, nr. 1108

⁹ Aanhangsel handelingen, vergaderjaar 2016–2017, nr. 1108

Recent is er bij de Dienst Toeslagen een schadevergoedingsverzoek ingediend door een (ex-)ondernemer die aangeeft in de schuldsanering te zijn beland als gevolg van de Bbz-problematiek. Dit verzoek is nog in behandeling en zal – uiteraard – zorgvuldig worden beoordeeld.

Vraag 16

Herinnert u zich dat, toen er eindelijk een oplossing en compensatie kwam, er een toezegging kwam om te kijken naar de compensatie voor ondernemers die in de schuldsanering terechtgekomen waren, namelijk (een vraag die in die wetsbehandeling eerst weer ontweken werd):

De heer Omtzigt (CDA):

Op het onderdeel bbz speelt op dit moment een probleem met de leenbijstand. Wij hadden gezegd dat die akkoord was voor mensen die niet failliet zijn gegaan. Die hebben een bepaald nadeel geleden van een paar duizend euro. Dat wordt nu terugbetaald. Dat is akkoord, maar waar doet zich het probleem voor? Als je onder de Wet schuldsanering natuurlijke personen valt, heb je er helemaal geen belang bij dat je in één keer € 2.000 nabetaald krijgt, omdat dit rechtstreeks in de faillissementspot vloeit en er geen compensatie plaatsvindt. Ik verzoek de Staatssecretaris in overleg te treden om te bekijken hoe deze mensen versneld uit de Wsnp kunnen komen, want de prijs die zij betaald hebben, namelijk een faillissement voor iets wat buiten hun schuld ligt, is een buitengewoon hoge prijs, zoals ook de Ombudsman heeft aangegeven. Ik hoop dat daar een nadere reflectie op kan volgen. Het is niet gemakkelijk; dat weet ik zeer goed.

Staatssecretaris Snel:

Oké. Soms word je bijna uit de wedstrijd getikt. Op dit moment probeer ik heel hard heel veel dingen bij elkaar op te tellen. Ik begin met de leenbijstand. Gevraagd is om een nadere reflectie op de moeilijke gevallen. Rond de leenbijstand hebben wij inmiddels twee maatregelen genomen, voor nu en in het verleden, om te zorgen dat de mensen daar geen last van hebben. De heer Omtzigt vindt dat fijn, maar hij wijst erop dat er nog steeds gevallen zijn waar iets optreedt wat hij niet prettig vindt. Ik wil daar nog eens op reflecteren, maar niet op dit moment. Dit is zo'n ingewikkeld dossier, dat ik nu niet alles paraat heb. Ik wil best even kijken of wij daar voor maandag nog iets over kunnen zeggen. Dit houdt overigens niet in dat ik de garantie geef dat ik meteen met een oplossing kom. De vraag is ook of ik, dan wel een ander lid van het kabinet daarop moet ingaan. In elk geval zal ik met een schriftelijke reactie komen.¹⁰

Antwoord 16

Bij brief van 4 april 2019¹¹ is de toenmalige Staatssecretaris van Financiën ingegaan op de stand van zaken van enkele nog openstaande moties en toezeggingen waaronder een toezegging met betrekking tot de compensatieregeling 2014–2016 voor (ex-)ondernemers Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004.

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel pakket Belastingplan 2019 heeft uw Kamer haar tevredenheid uitgesproken over deze compensatieregeling, maar ook twijfels geuit of deze regeling soelaas zou bieden aan (ex-)ondernemers die in de periode 2014–2016 als gevolg van deze problematiek in een minnelijke schuldregeling (Msnp) dan wel de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) zijn terecht gekomen. De toenmalige Staatssecretaris heeft uw Kamer toegezegd hierover met de Nationale ombudsman in contact te treden.

In de brief wordt de Kamer meegedeeld dat een gesprek met de betrokken medewerkers van de Nationale ombudsman inmiddels had plaatsgevonden en werd de Kamer geïnformeerd over de belangrijkste uitkomsten van het gesprek. Zo was de Nationale ombudsman tevreden dat er een compensatieregeling is getroffen. In het gesprek is aangegeven dat bij de Nationale ombudsman op dat moment geen signalen bekend waren dat (ex-)ondernemers als gevolg van de Bbz-problematiek in schuldsaneringstraject terechtgekomen zijn. In ieder geval waren er toentertijd geen (ex-

¹⁰ Kamerstuk 35 026, nr. 62

¹¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 35 000 IX, nr. 19, blz. 4

ondernemers die zich met deze klacht bij de Nationale ombudsman hadden gemeld.

Zoals ook is vermeld in het antwoord op vraag 15 is er een schadevergoedingsverzoek ingediend bij de Dienst Toeslagen door een (ex-) ondernemer die aangeeft in de schuldsanering te zijn beland als gevolg van de Bbz-problematiek. Dit verzoek is nog in behandeling en zal zorgvuldig worden beoordeeld.

Vraag 17

Kunt u aangeven op welke wijze er een passende oplossing overwogen en eventueel gevonden is voor mensen die recht hadden op compensatie en in de schuldsanering kwamen?

Antwoord 17

Zoals ook is vermeld in de antwoorden op vraag 15 en 16 is gesproken met de Nationale ombudsman over de compensatieregeling en de vraag of hij bekend was met het feit dat (ex-)ondernemers in de schuldsanering terecht waren gekomen. Dat was niet het geval en het leek hem ook niet aannemelijk dat dat zou zijn gebeurd. Overigens zijn er gelukkig ook (veel) burgers door gemeenten geholpen met bijzondere bijstand, waardoor er waarschijnlijk ook faillissementen en/of schuldsaneringen zijn voorkomen.

Vraag 18

Herinnert u zich dat, toen er eindelijk een compensatieregeling was, die regeling geen bekendheid kreeg? Herinnert u zich dat de CDA-fractie daarom een amendement indiende om de regeling te verlengen en de regering vroeg om bekendheid te geven aan de regeling, wat leidde tot de volgende toezegging, zoals u die heeft opgeschreven: Staatssecretaris Snel zegt toe aan Kamerlid Omtzigt tijdens behandeling pakket Belastingplan 2019, 13 november 2019, te kijken of nog meer bekendheid kan worden gegeven aan de compensatie van de leenbijstand. Ook wordt bekeken of de regeling langer open kan blijven of kan een campagne in een ultieme poging om toch nog mensen te vinden die er tot nu toe niet waren? ¹²

Antwoord 18

De regeling heeft op diverse manieren bekendheid vergaard en heeft zeker duizend ondernemers bereikt. De regeling is onder de aandacht gebracht op de website van de BD Toeslagen. Daarnaast is de regeling via gemeenten, onder meer via hun websites en gemeentepagina's in huis-aan-huiskranten, en via de kanalen van de Nationale ombudsman, onder de aandacht gebracht. Het Ministerie van SZW heeft gemeenten in de tweede helft van 2019 via de Verzamelbrief en via «Schouders eronder» geattendeerd op de tijdelijke regeling. Het Ministerie van SZW heeft ondernemersorganisaties als VNO NCW/MKB, ONL, PZO gevraagd een persbericht over de regeling te verspreiden onder ondernemers. VNG en Divosa hebben tezelfdertijd op hun website aandacht gevraagd voor de regeling; het Ministerie van Financiën heeft aandacht gevraagd voor de regeling in het Uitvoeringspanel van gemeenten en bij intermediairdagen. Ook Platform Stimulansz heeft aandacht gevraagd voor de regeling.

Staatssecretaris Snel heeft, in reactie op een voorgesteld amendement van de fractie van het CDA, aangegeven na te gaan of er meer bekendheid kan worden gegeven aan de compensatie van de leenbijstand. Dat heeft onder meer geresulteerd in bovengenoemde initiatieven.

Daarnaast is de regeling naar aanleiding van een amendement van het lid Omtzigt via het Belastingplan 2020 met zes maanden verlengd.

Vraag 19

Klopt het dat dit de weerslag was van de volgende passage, waarin echt meer werd toegezegd: «De heer Omtzigt vroeg inderdaad of er meer bekendheid kon worden gegeven aan de compensatie van de leenbijstand. Kan bijvoorbeeld de regeling niet langer openblijven of kan een campagne hier niet bij helpen? Hij heeft gelijk. Uiteindelijk hadden we daar een bedrag voor gereserveerd. Ik geloof dat op dit moment 1/34ste van dat bedrag is

¹² Onder andere Kamerstuk 35 570 IX, nr. 2

uitgegeven. Wij hebben overigens samen met het Ministerie van SZW al vele acties ondernomen om deze regeling onder de aandacht te brengen, ook omdat wij zagen dat er zo weinig gebruik van werd gemaakt. Het beste wat we kunnen doen is dat we de komende anderhalve maand nog een soort superslotoffensief inzetten in een ultieme poging om toch nog mensen te vinden die er tot nu toe niet waren. Dat zeg ik de heer Omtzigt graag toe. Wat is dat slotoffensief dan? Wij kunnen op de website van de Belastingdienst en van Toeslagen een laatste oproep doen aan de gedupeerde ex-ondernemers om zich bij Toeslagen te melden. Wij kunnen en zullen een oproep doen in huis-aan-huisbladen. Wij zullen tijdens de Intermediairdagen aandacht geven aan en informatie verschaffen over de regeling. Die dagen met tienduizenden intermediairs, die deze mensen vaak helpen, zijn in november en december. Ik zou ook nog kunnen zeggen dat we iedereen kunnen helpen die zich vervolgens meldt voor het einde van het jaar, ook als ze niet al hun papieren op orde hebben. Dan weten we in ieder geval dat ze er zijn. Hopelijk helpt dat zodat mensen nog aan dat geld kunnen komen? ¹³

Antwoord 19
Ja.

Vraag 20
Klopt het dat na afloop van de verlengde termijn – toen extra publiciteit sowieso niets meer zou uitmaken, omdat de regeling gesloten was – aan de Kamer gemeld is dat gekeken zou worden naar hoe deze toezegging zou worden uitgevoerd, dat dat teruggekoppeld zou worden, maar dat dat nooit gebeurd is? ¹⁴

Antwoord 20
Tijdens het AO Belastingdienst van 2 december 2020 is toegezegd de Kamer hierover te informeren. Dat is, helaas, inderdaad nog niet expliciet aan de Kamer teruggekoppeld en zal alsnog gebeuren. Uit onze gegevens is gebleken dat uiteindelijk 1.169 ondernemers zich hebben gemeld voor de compensatieregeling en dat in totaal een bedrag van circa € 2,8 miljoen is uitgekeerd. Voor de regeling was in totaal circa € 15,3 miljoen voor compensatie begroot.

Vraag 21
Kunt u de tekst van de compensatieregeling en de evaluatie van de compensatieregeling per ommegaande aan de Kamer sturen? Heeft de compensatieregeling gewerkt voor de groep die in de motie-Groot/Omtzigt genoemd is?

Antwoord 21
De tekst van de compensatieregeling was als volgt:
Artikel XXXV bij het Belastingplan 2019:

- 1 *Bij de toekenning van een tegemoetkoming als bedoeld in artikel 14 van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen blijft op verzoek van de belanghebbende het bestanddeel van het toetsingsinkomen buiten beschouwing dat het gevolg is van de verlening van bijstand aan zelfstandigen bij of krachtens artikel 78f van de Participatiewet die eerst in de vorm van een renteloze geldlening is verstrekt en daarna is omgezet in een bedrag om niet.*
- 2 *Een verzoek als bedoeld in het eerste lid kan uitsluitend betrekking hebben op tegemoetkomingen over de berekeningsjaren 2014, 2015 of 2016 en kan worden gedaan tot en met 31 december 2019.*

Bij amendement van het lid Omtzigt bij het Belastingplan 2020 is de termijn van het doen van een verzoek vervolgens met 6 maanden verlengd.¹⁵ In het antwoord op vraag 18 is aangegeven hoe publiciteit is gegeven aan de compensatieregeling en in het antwoord op vraag 20 welk bedrag aan compensatie is uitgekeerd. Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 2 zal ik de Kamer hierover nog expliciet informeren.

¹³ Aangangsel Handelingen II, vergaderjaar 2019–2020, nr. 23

¹⁴ Kamerstuk 35 570 IX, nr. 2

¹⁵ Kamerstuk 35 302 nr. 51

Vraag 22

Hoeveel mensen hebben de zware financiële gevolgen van het papieren inkomen ondervonden? En hoeveel van deze mensen zijn uiteindelijk failliet gegaan en/of in de schuldsanering geduwd?

Antwoord 22

Jaarlijks krijgen gemiddeld zo'n 4.100 mensen een Bbz-uitkering. Volgens de grove schatting destijds van de gemeenten liepen tot 1 januari 2017 ongeveer 1.000–1.500 gevallen per jaar tegen het probleem van het papieren inkomen aan. Op basis van realisatiecijfers van de eerdere compensatieregeling over 2014-16, zou het echter eerder om een geringer aantal gaan, circa 400 Bbz-gerechtigden per jaar hebben zich gemeld voor compensatie. Gedupeerden waren met name zelfstandig ondernemers in het Bbz die zijn gestopt met het bedrijf, omdat dat niet levensvatbaar was gebleken. Zij waren afhankelijk van een minimuminkomen waardoor de leenbijstand achteraf (grotendeels) is omgezet in een gift. Omdat deze gift als «papieren inkomen» meetelde bij het toetsingsinkomen voor het jaar waarin het werd toegekend, werden (of werd een deel van) de voorgeschoten toeslagen over dat jaar achteraf weer teruggevorderd. Daarnaast zijn er ook burgers door gemeenten geholpen met bijzondere bijstand, waardoor er waarschijnlijk ook faillissementen en/of schuldsaneringen zijn voorkomen. Het is niet bekend hoeveel van deze mensen uiteindelijk toch persoonlijk (het bedrijf was immers al geëindigd) failliet zijn gegaan en/of in de schuldsanering zijn gekomen. Overigens is deze problematiek ook met de Nationale ombudsman besproken. De Nationale ombudsman achtte het niet aannemelijk dat, uitsluitend als gevolg van toeslagschulden, in de periode 2014–2016 (ex-)ondernemers in de schuldsanering zijn beland. Bij de Belastingdienst/Toeslagen kunnen in geval van toeslagschulden immers betalingsregelingen op maat worden aangevraagd.

Vraag 23

Welke actie bent u bereid te ondernemen om ervoor te zorgen dat mensen die zwaar in de problemen zijn gekomen in de afgelopen 15 jaar, alsnog adequaat gecompenseerd worden?

Antwoord 23

Samen met de Minister van SZW zie ik of het wenselijk is om een compensatieregeling open te stellen voor ondernemers die vóór 2014 als gevolg van de omzetting van de leenbijstand in een gift zijn geconfronteerd met een terugvordering van toeslagen. Uw Kamer zal over de uitkomsten bij Kamerbrief worden geïnformeerd. Zie hierover ook het antwoord bij vraag 5.

Vraag 24

Indien het antwoord op de vorige vraag ontkennend is, wilt u dan dat wij voor u een bijeenkomst organiseren met de slachtoffers van deze samenloop van wetten, zodat de pijn van deze mensen duidelijk wordt voor u?

Antwoord 24

Zie het antwoord op vraag 23. Ondanks dat dit antwoord niet ontkennend is ben ik uiteraard altijd bereid het gesprek aan te gaan met (ex-)ondernemers welke schade hebben ondervonden van de Bbz-problematiek.

Vraag 25

Hoe beoordeelt u zelf hoe de regering is omgesprongen met het probleem van papieren inkomen de afgelopen 15 jaar?

Antwoord 25

Het heeft helaas lang geduurd voordat het probleem van het papieren inkomen is opgelost. Een eenduidige verklaring hiervoor heb ik – zoals ik in het antwoord op vraag 7 heb aangegeven – niet. Een snellere oplossing was wenselijk geweest. Er was sprake van een (ongelukkige) samenloop van verschillende regelingen waarbij verschillende beleidsdepartementen betrokken waren. In de loop der jaren zijn verschillende oplossingen bekeken zonder dat daar tussen betrokken partijen overeenstemming over kon worden bereikt omdat iedere mogelijke oplossing zowel voor- als nadelen kende. Dit heeft helaas gevolgen gehad voor de ondernemers die het betrof. Door

middel van een compensatieregeling is gepoogd alsnog recht te doen aan ondernemers die geconfronteerd werden met de terugvordering van toeslagen als gevolg van de omzetting van de leenbijstand in een gift. Samen met de Minister van SZW bezie ik of het wenselijk is om een compensatieregeling open te stellen voor ondernemers die vóór 2014 als gevolg van de omzetting van de leenbijstand in een gift zijn geconfronteerd met een terugvordering van toeslagen. Uw Kamer zal over de uitkomsten bij Kamerbrief worden geïnformeerd. Zie hierover ook het antwoord bij vraag 5.

Vraag 26

Heeft u een aantal geschiedenissen van problemen die lang spelen, op het netvlies (zoals de geschiedenis dat ouders van wie een van de twee in een Wet langdurige zorg (Wlz)-instelling – verpleeghuis, GGZ-kliniek – zat en de ander werkte, geen recht hadden op kinderopvangtoeslag en dat die dus werd teruggevorderd, ondanks talloze signalen, ondanks talloze Kamervragen en ondanks tv-uitzendingen, ondanks een aangenomen wet die niet was ingevoerd?)? En bent u in staat om voor die casussen binnen een maand met een voorstel te komen? Zo ja, om welke casussen gaat het dan?

Antwoord 26

Ja. Er is een aantal maatregelen genomen om zoveel mogelijk een oplossing te kunnen bieden voor schrijnende situaties als gevolg van het huidige stelsel. In een reactie op motie Omtzigt en Van Weyenberg (Kamerstuk 31 066, nr. 706) is hiervan een overzicht gegeven. Eind vorig jaar is de Verzamelwet Kinderopvang aangenomen. Hiermee wordt onder andere geregeld dat huishoudens waarvan de ene ouder werkt en de andere ouder een indicatie heeft vanuit de Wet Langdurige Zorg (Wlz) (vanaf 2021 bij een permanente en vanaf 2023 bij een tijdelijke indicatie) ook aanspraak krijgen op kinderopvangtoeslag. Voor situaties die meer maatwerk vragen op lokaal niveau, is er de Sociaal Medische Indicatie (SMI) op basis waarvan gemeenten ouders tegemoet kunnen komen in de kosten van kinderopvang. Er blijft daarnaast gekeken worden of er oplossingen mogelijk zijn voor schrijnende situaties in het huidige stelsel.

Het is de bedoeling nog voor de zomer de reactie op de motie Ladders/van Weyenberg naar de Tweede Kamer te verzenden. Deze motie vraagt om een inventarisatie van knelpunten in het huidige toeslagenstelsel. Op basis van signalen uit de praktijk en openbare rapporten zijn de afgelopen tijd knelpunten geïnventariseerd en waar mogelijk is een oplossing uitgewerkt.

Vraag 27

Kunt u deze vragen een voor een en voor de Tweede Kamerverkiezingen van 15/16/17 maart beantwoorden?

Antwoord 27

Helaas is het niet gelukt om te voldoen aan de door u gestelde termijnen. In eerste instantie was beoogd alle vragen gelijktijdig te beantwoorden. De complexiteit van de vragen en de grote zoekslag die in de archieven dient plaats te vinden om uw Kamer van de juiste informatie te voorzien, kost helaas veel tijd. Momenteel prevaleert wat mij betreft het antwoorden van de vragen waar ik al een antwoord op kan geven boven het gelijktijdig beantwoorden van alle vragen.